

Utrikesutskottets betänkande

1986/87:12

om konflikten mellan Iran och Irak

UU
1986/87:12

Motionen

I motion 1986/87:U534 av Oswald Söderqvist och Bertil Måbrink (vpk) föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ till att fullfölja Olof Palmes medlaruppdrag mellan Iran och Irak,
2. att riksdagen begär att regeringen uttalar ett fördömande av terrorhandlingar och övergrepp mot krigsfångar.
5. att riksdagen hos regeringen hemställer om en ökning av de humanitära insatserna för civilbefolkningen i de båda länderna.

(Yrkandena 3 och 4 i motionen kommer att behandlas i ett senare betänkande.)

Utskottet

Den militära konflikten mellan Iran och Irak har nu pågått i nära sju år, med stora förluster på båda sidor. Antalet dödade uppskattas till 700 000 och antalet sårade till ca 2 miljoner. Därtill kommer omkring 2 miljoner flyktingar till följd av kriget. Särskilt oroande inslag i krigsföringen har varit förekomsten av barnsoldater, användningen av kemiska stridsmedel, attackerna mot den internationella sjöfarten i området och anfallen mot civila befolkningscentra.

Några framsteg mot en fredlig lösning av konflikten har dessvärre ännu inte kunnat noteras. Motsättningarna är djupa och förutsättningarna och målen för en fredlig överenskommelse skiljer sig avsevärt hos de två parterna: Iran kräver den irakiske presidenten Saddam Husseins avgång och bestraffning samt ett omfattande skadestånd. Irak kräver eldupphör, trupp-tillbakadragande, utväxling av fångar och en icke-angreppspakt. De medlingsansträngningar som gjorts av Islamiska konferensen, den alliansfria rörelsen resp. av FN hittills inte avsatt några positiva resultat. Ett undantag härvidlag utgjorde dock det temporära åtagande som åstadkoms i juli 1984 genom förmedling av FN:s generalsekreterares särskilda representant Olof Palme att civilbefolkning inte skulle attackeras. Detta åtagande varade fram till februari 1985.

I motion U534 anförs att Olof Palmes medlaruppdrag måste följas upp och initiativ tas till nya förhandlingar.

Olof Palmes uppdrag erhöles i november 1980 och var personligt. Efter

hans bortgång har generalsekreterare Pérez de Cuéllar själv lett medlingsansträngningarna. Något formellt uppdrag föreligger sålunda inte längre för svenskt vidkommande. Regeringen fortsätter emellertid att noga följa konflikten och bibehålla hög kunskapsnivå beträffande utvecklingen i området. Detta sker genom informella kontakter med FN:s generalsekreterare, de båda krigförande och andra berörda parter. Generalsekreterarens ansträngningar att få till stånd ett eldupphör och åstadkomma en fredlig lösning har starkt svenskt stöd. Utskottet utgår från att den kunskap och erfarenhet om konflikten som föreligger på svensk sida vid behov står till generalsekreterarens förfogande.

Yrkande 1 i motion U534 avstyrks därmed.

I motionen hemställs vidare om ett fördömande av terrorhandlingar och av övergrepp mot krigsfångar samt en ökning av de humanitära insatserna för civilbefolkningen i Iran och Irak.

Den svenska inställningen till terrorism och terrorhandlingar har åtskilliga gånger redovisats i bl. a. FN och Europarådet och torde vara väl känd. Terrorhandlingar mot oskyldiga civilpersoner kan aldrig rättfärdigas, vare sig i krig eller fred, utan måste fördömas. Vad gäller frågan om krigsfångars behandling kan konstateras att såväl Iran som Irak anslutit sig till krigsfångkonventionen från år 1949 (III. Genèvekonventionen). Stater som anslutit sig till överenskommelser rörande bl. a. praktisk tillämpning av de mänskliga rättigheterna har självfallet ett ansvar att också leva upp till gjorda åtaganden. Internationella rödakorskommittén (ICRC) har besökt krigsfångeläger i Irak. Sedan ICRC numera också tillåtit verka i Iran är förhoppningen att krigsfångeläger även där skall kunna besökas och fångutväxling så småningom kunna ske.

Frågan om humanitärt bistånd till den krigsdrabbade befolkningen i området har utskottet nyligen berört i betänkande UU 1986/87:10. Därvid konstaterades bl. a. de stora svårigheterna på grund av kriget att över huvud taget nå fram med hjälp till de behövande. Utskottet utgår från att regeringen utnyttjar de möjligheter som erbjuds för att underlätta för hjälporganisationer att få erforderliga arbetsmöjligheter i Iran och Irak och vidare är beredd att som hittills lämna bistånd till denna verksamhet. Utskottet noterar att Sverige sedan början av 1980-talet lämnat årliga bidrag på ca 5 milj. kr. till ICRC för organisationens program för hjälp åt de krigsdrabbade i konflikten. Sverige har vidare ställt experthjälp till FN:s förfogande, dels för den undersökningsgrupp som 1983 erhöll generalsekreterarens uppdrag att kartlägga krigsskadornas omfattning i de båda länderna, dels för FN:s expertgrupp om användningen av kemiska stridsmedel i konflikten. Slutligen kan nämnas att ett antal flyktingar som befunnit sig i ICRC-administrerade läger i Irak och Iran har mottagits här.

Mot ovan angivna bakgrund anser utskottet inte någon ytterligare åtgärd påkallad från riksdagens sida. Yrkandena 2 och 5 i motion U534 avstyrks därmed.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1986/87:U534 yrkandena 1, 2 och 5.

På utrikesutskottets vägnar

Gunnel Jonäng

Närvarande: Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Ingemar Eliasson (fp), Maj-Lis Lööw (s), Bengt Silfverstrand (s), Karl-Erik Svartberg (s), Rune Ångström (fp), Anita Bråkenhielm (m), Nils T Svensson (s), Maj Britt Theorin (s), Viola Furubjelke (s), Karin Söder (c), Ivar Virgin (m) och Berith Eriksson (vpk).

Reservation

Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Generalsekretarens ansträngningar" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av Olof Palmes medlaruppdrag och den kunskap och erfarenhet beträffande konflikten som föreligger på svensk sida finner utskottet i likhet med motionärerna det naturligt att Sverige tar initiativ till en uppföljning av medlaruppdraget och till att förhandlingar kommer till stånd mellan parterna. Yrkande 1 i motionen bifalles därmed.

dels att den del av utskottets yrkande på s. 2 som börjar med "Den svenska" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Under kriget har förtrycket och terrorn i de båda länderna intensifierats. Tortyr av krigsfångar har förekommit och krigsvägrare skjuts utan rättegång. Amnesty International och andra internationella organisationer har vid flera tillfällen rapporterat om grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Iran och Irak. Terrorbombningarna av byar och städer har dessvärre återupptagits. Enligt utskottets mening bör dessa övergrepp kraftigt påtalas från svensk sida, i FN och direkt till parterna. Yrkande 2 i motionen bifalles därmed.

Som ovan framgått är de humanitära behoven mycket stora i området. Utskottet anser att det svenska biståndet till civilbefolkningen i de båda länderna bör bli föremål för en betydande ökning. Yrkande 5 i motionen bifalles därmed.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:U534 yrkandena 1, 2 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

